

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

ሰናይት አድነው

አመልካች፡- ወ/ሮ ምስራ መሐመድ፤ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- 1.አቶ አብደላ፤ አሜ ቀረቡ

2 አቶ ፋሃሚ መሐመድ፤ በሌሎብት የታየ ነው

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

የክርክሩ ምክንያት የአካል ጉዳት ካሳን የሚመለከት ነው፡፡ የአሁን አመልካች የሥር ከሳሽ በሆኑበት በአሁኑ ተጠሪዎች ላይ በምስራቅ ሐረርጌ ዞን ክፍተኛ ፍርድ ቤት ላይ ባቀረቡት ክስ ንብረትነቱ የ1ኛ ተከላሽ /የአሁን 1ኛ ተጠሪ/ የሆነ የሰሌዳ ቁጥሩ 32057 ኦሮ የሆነ በ2ኛ ተከላሽ /በአሁን 2ኛ ተጠሪ/ ይሽከረከር የነበረ አይሱዙ መኪና በቀን 22/07/2007 ዓ/ም ከተፈቀደለት በላይ በፍጥነት በማሽከርከር ላይ እያለ ከግድግዳ ጋር በመጋጨት ድንጋይ ተፈናጥሮ የቀኝ አይኔ ላይ ጉዳት ስላደረሰብኝ የጉዳት ካሳ እና የተለያዩ ወጪዎችን ጨምሮ በድምሩ ብር 71,100.00 /ሰባ አንድ ሺህ አንድ መቶ ብር/ ተከላሾች የአሁኖቹ ተጠሪዎች/ እንዲከፍሉ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡

የአሁን 1ኛ ተጠሪ /የሥር 1ኛ ተከላሽ/ መኪናዬ የጭነት እንጂ የህዝብ አይደለም፤ ከሳሽ /የአሁን አመልካች/ በመኪናዬ አልተሳፈረችም በማለት ከተከራከሩ በኋላ መኪናው የሶስተኛ ወገን የኢንሹራንስ ሽፋን ስላለው የኢትዮጵያ መድን ድርጅት ጣልቃ እንዲገባ

ጠይቀው የኢትዮጵያ መድን ድርጅት ጥሪ ተደርጎለት ቀርቦ መኪናው የሶስተኛ ወገን የኢንሹራንስ ሽፋን የሌለው መሆኑን በመግለጹና የሥር 1ኛ ተከላሽም ማስረጃ ባለማቅረባቸው መድን ክርክሩ እንዲወጣ የተደረገ ሲሆን የአሁን 2ኛ ተጠሪም /የሥር 2ኛ ተከላሽም/ ከላሽን መጫናቸውን አምነው ጉዳት ግን እሳቸው በሚያሽከረክሩት መኪና እንዳልደረሰ ክደው በመከራከር ኃላፊነት የለብንም ብለዋል።

ጉዳዩን የተመለከተው የምሥራቅ ሐረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃዎችን መርምሮ ለደረሰው ጉዳት ተጠሪዎች /ተከላሾች/ ኃላፊነት አለባቸው ብሎዋል። የጉዳት ካሳን በተመለከተ ግን አመልካች በማስረጃ አላስረዱም በማለት አልፎባቸዋል።

በሌላ በኩል ወጪዎችን በተመለከተ ለህክምና፣ ለትራንስፖርት እንደዚሁም ለተለያዩ ነገሮች ከላሽ /አመልካች/ ታወጣለች ተብሎ የተገመተ ብር 5,519.00 /አምስት ሺህ አምስት መቶ አስራ ዘጠኝ ብር/፣ ክስ ለማዘጋጀት፣ ለኮፒ እና ለትርጉም በክርክሩ ምክንያት ታወጣለች ተብሎ የተገመተ ብር 3,500.00 /ሶስት ሺህ አምስት መቶ ብር/፣ ለሞራል ካሳ ብር 1000.00 /አንድ ሺህ ብር/ በድምሩ ብር 10,019.00 /አሥር ሺህ አሥራ ዘጠኝ ብር/ ተከላሾች /ተጠሪዎች/ በአንድነትና በነጠላ ለአመልካች ይክፈሉ። የዳኝነት ክፍያ በተወሰነው ገንዘብ ታሪፍ ልክ ተከላሾች/ተጠሪዎች/ ለከላሽ /ለአመልካች/ እንዲከፍሉ ሲል ውሳኔ ሰጥቷል።

የአሁኗ አመልካች በውሳኔው ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለኦሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምሥራቅ ችሎት አቅርበው ተቀባይነት ያላገኘ ሲሆን ቀጥለውም አቤቱታ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ቢያቀርቡም ተዘግቶባቸዋል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ውሳኔውን ለማስለወጥ ሲሆን አመልካች በሥር ፍርድ ቤቶች ተፈጽመውብኛል ያሉዋቸውን ዝርዝር የቅሬታ ነጥቦችን አቅርበዋል።

የሰበር አቤቱታውን አጣሪው መርምሮ አመልካች ላይ የደረሰውን የአካል ጉዳት አስመልክቶ አግባብነት ያለው ህግ የትኛው ነው? የንግድ ህጉ ነው የሚባል ከሆነም የስሌቱ መጠን ከደረሰው ጉዳት አንጻር ከህጉ ቁጥር 598 (2) አኳያ የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል መዝገቡ ለሰበር ይቅርብ ሲል ትዕዛዝ ሰጥቷል።

ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው 1ኛ ተጠሪ ቀርበው ግንቦት 7 ቀን 2009 ዓ/ም የተጻፈ መልስ ያቀረቡ ሲሆን 2ኛ ተጠሪ መጥሪያ ለመቀበል እምቢተኛ ሆነዋል ተብሎ ቃለ መኻላ ስለቀረበ መልስ የመስጠት መብታቸው ታልፏል። ለ1ኛ ተጠሪ መልስ አመልካች በቀን 05/10/2009 ዓ/ም የተጻፈ የመልስ መልስ ሰጥተዋል።

የነገሩ አመጣጥና የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን በሥር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሟል ወይስ አልተፈጸመም? የሚል ጭብጥ ተይዞ ጉዳዩ እንደሚከተለው ተመርምሯል። አመልካች በ1ኛ ተጠሪ መኪና ላይ አልተሳፈሩም በማለት 1ኛ ተጠሪ ክደው ቢከራከሩም በወቅቱ መኪናውን ያሽከረክሩ የነበሩት 2ኛ ተጠሪ አመልካች በመኪናው ላይ ስለመሳፈራቸው አምነው ተከራክረዋል። ከዚህ በተጨማሪ የግራ ቀኝ ምስክሮችም አመልካች በ2ኛ ተጠሪ አማካይነት ይሸከረከር በነበረው በ1ኛ ተጠሪ መኪና ላይ ስለመሳፈራቸው አመልካች በመኪና ላይ እንዳሉ ድንጋይ ዓይኔን መታኝ እያሉ ሲጮኹ እንደነበረ ከአመልካች ጋር አብረው ተሳፍረው ሲጓዙ የነበሩ ምስክሮች መመስከራቸውን ተያይዞ ከቀረበልን የውሳኔ ግልባጭ ተመልክተናል። ከዚህ በተጨማሪ ከድራ ጮራ ሆስፒታል በቁጥር 9/268424 በቀን 19/05/2008 ዓ/ም የተጻፈ የጽሁፍ ማስረጃ የአመልካች የቀኝ ዓይን ብሌን ቦታውን ለቋል፣ በቋሚነት 48% ጉዳት ደርሶባታል ሲል ይገልጻል።

የምሥራቅ ሀረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩን መርምሮ በአመልካች ዓይን ላይ ስለደረሰው ጉዳት ተጠሪዎችን ኃላፊ አድርጎቸዋል። ለወደፊት የታጣ ገቢ በማለት አመልካች የጠየቁትን ዳኝነት በተመለከተ ግን ከሳሽ ሥራቸው ምን እንደሆነ፣ እንደዚሁም ጤነኛ ሳሉ በወር ሲያገኙ የነበረው ገቢ ምን ያህል እንደሆነ በማስረጃ የተረጋገጠ እና የተገለጸ ነገር የለም። እንደዚሁም ይህ በዓይናቸው ላይ የደረሰው ጉዳት ለወደፊት ሠርተው የሚያገኙትን ገቢ የሚከለክላቸው ስለመሆኑ በማስረጃ የተረጋገጠ ነገር የለም በማለት በዚህ በኩል የተጠየቀውን ዳኝነት ውድቅ በማድረግ አልፎባቸዋል። ለተለያዩ ወጪዎች እና ሞራል ካሳ በድምሩ ብር 10,019.00 /አሥር ሺህ አሥራ ዘጠኝ ብር/ ተከሳሾች /ተጠሪዎች/ በአንድነትና በነጠላ ለአመልካች እንዲከፍሉ ሲል ውሳኔ ሰጥቷል። የአሁን የአመልካች ቅሬታ መሠረት የሚያደርገውም የጉዳት ካሳ ሳይወሰን በመታለፉ ምክንያት ነው። በዚህ ረገድ የሥር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ተገቢ

መሆን አለመሆኑን ከደረሰው ጉዳት እና አግባብነት ካለው የህግ ድንጋጌዎች አንጻር መመልከት ተገቢ ነው።

በመሠረቱ ከላይ እንደተገለጸው በአመልካች ዓይን ላይ ጉዳት ስለመድረሱ የተረጋገጠ ሲሆን ተጠሪዎችም ለደረሰው ጉዳት ኃላፊ ተደርገዋል። ይህ ኃላፊነት ሊታይ የሚገባው ደግሞ በንግድ ህጉ ስለ አንጻር እና ተጓዥ በተደነገገው ድንጋጌ መሠረት ነው። ምክንያቱም አመልካች ለመኪናው የትራንስፖርት ክፍያ ከፍለው ሲጓዙ በነበረበት ወቅት ድንጋጌ ተፈናጥሮ በዓይናቸው ላይ ጉዳት በማድረሱ ነው። በዚህ መሠረት የንግድ ህጉን መሠረት ያደረገና በውል ላይ የተመሰረተ ግንኙነት በግራ ቀኙ መካከል ተመስርቷል ማለት ነው። የንግድ ህግ አንቀጽ 561 የማንጓዝ ውል ማለት አንጓዥ ሞገስ በመቀበል ሰውን፣ ጓዝንና እቃዎችን የተወሰነ ስፍራ ለማድረስ ግዴታ የገባበት ስምምነት ነው በማለት ይደነግጋል። የንግድ ህጉ አንቀጽ 595 ደግሞ አንጻር ለመንገደኞች ያለበትን ኃላፊነት ያስቀምጣል። አንጻር ከኃላፊነት የሚደንባቸው ምክንያቶች በአንቀጽ 596 ላይ የተቀመጡ ሲሆን የአንጻር ኃላፊነት ከተረጋገጠ በአንቀጽ 599 ላይ የተመለከተው ልዩ ሁኔታ ከሌለ በስተቀር የንግድ ህግ አንቀጽ 597 /1/ ላይ የተጎዳው ማንኛውም ዓይነት መንገደኛ ቢሆንም አንጻር በአላፊነት ለአንድ መንገደኛ የሚከፍለው ገንዘብ መጠን ከ40,000.00 ብር /ከአርባ ሺህ ብር/ ሊበልጥ እንደማይችል ይደነግጋል።

በተያዘው ጉዳይ በአመልካች ዓይን ላይ ለደረሰው ጉዳት ተጠሪዎች ኃላፊ መሆናቸው እስከተረጋገጠ ድረስ በንግድ ህጉ አንቀጽ 561 መሠረት በተመሰረተው በውል ግዴታ፣ በአንቀጽ 595 መሠረት በአንጻርነት ግዴታ መሠረት በአንቀጽ 597 /1/ ላይ የተደነገገውን ገንዘብ መጠን የመክፈል ግዴታ ይኖርባቸዋል። የምሥራቅ ሀረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ግን አመልካች ሥራቸው ምን እንደሆነ፣ ጤነኛ ሳሉ በወር ሲያገኙ የነበረው ገቢ ምን ያህል እንደሆነ በማስረጃ የተረጋገጠ እና የተገለጸ ነገር የለም። እንደዚሁም ይህ በዓይናቸው ላይ የደረሰው ጉዳት ለወደፊት ሠርተው የሚያገኙትን ገቢ የሚከለክላቸው ስለመሆኑ በማስረጃ የተረጋገጠ ነገር የለም በማለት የደረሰው ድምዳሜ ከላይ የተመለከቱትን የንግድ ህጉን ድንጋጌዎች ያገናዘበ ባለመሆኑ ተገቢ ሆኖ አላገኘውም ። ቀጥሎ ያሉት የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት እንዲሁም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ይህንን ሳያርሙ ማለፋቸው ሲታይ የሚነቀፍ ሆኖ ተገኝቷል።

ሲጠቃለልም የሥር ፍርድ ቤቶች ከላይ የተመለከቱትን መሠረታዊ ነገሮችን በአግባቡ ሳያጤኑ በአመልካች ዓይን ላይ ለደረሰው ጉዳት ከሳ ሊከፈል አይገባም በማለት የሰጡት ውሳኔ በከፊል መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም የሚከተለው ውሳኔ ተወስኗል።

ውሳኔ

1. የምሥራቅ ሀረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.50296 በቀን 01/07/2008 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ፣ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ. 243965 በቀን 23/9/2008 ዓ/ም እንዲሁም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በመ/ቁ.248800 በቀን 29/2/2009 ዓ/ም የሰጡት ትዕዛዝ በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 348 /1/ መሠረት ተሻሽሏል።
2. በአመልካች ዓይን ላይ ለደረሰው ጉዳት ተጠሪዎች ኃላፊነት አለባቸው ተብሎ የተወሰነው የውሳኔ ክፍል ፀንቷል።
3. ለልዩ ልዩ ወጪዎች እና ለሞራል ካሳ በድምሩ ብር 10,019.00 /አሥር ሺህ አሥራ ዘጠኝ ብር/ ተጠሪዎች በአንድነትና በነጠላ ለአመልካች እንዲከፍሉ ተብሎ የተወሰነው የውሳኔ ክፍል ፀንቷል።
4. በንግድ ህግ አንቀጽ 561፣ 595 እና 597 /1/ መሠረት 40,000.00 /አርባ ሺህ/ ብር ተጠሪዎች በአንድነትና በነጠላ ለአመልካች ሊከፍሉ ይገባል ተብሎ ተሻሽሎ ተወስኗል።
5. ዳኝነት በተወሰነው ታርፍ ልክ ተጠሪዎች ይክፈሉ ብለናል።
6. የዚህን ችሎት ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
7. የውሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤቶች ይደረሳቸው።
መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ፋ/ዘ

ከውል ውጪ ኃላፊነት